

- запобігання аваріям і нещасним випадкам, усунення причин виробничого травматизму;
- охорону навколишнього природного середовища від шкідливого впливу транспорту;
- права на пільги громадян щодо користування транспортом.

Підприємства транспорту мають право:

- визначати термін і графік перевезень;
- призначати регулярні та додаткові рейси і маршрути перевезень;
- пропонувати рівень комфорту на вибір самих пасажирів;
- вимагати від пасажирів, відправників і одержувачів вантажів виконання вимог чинних нормативних актів, що регулюють діяльність транспорту.

9. Наявність відповідальності за невиконання або неналежне виконання зобов'язань.

Підприємство транспорту, діяльність якого пов'язана з підвищеною небезпекою, несе матеріальну відповідальність за шкоду, заподіяну внаслідок загибелі або ушкодження здоров'я пасажирів під час користування транспортом, у порядку, встановленому чинним законодавством України.

Підприємства транспорту відповідають за втрату, нестачу, псування і пошкодження прийнятих для перевезення вантажу, багажу, пошти у розмірі фактичної шкоди, якщо вони не доведуть, що втрата, нестача, псування або пошкодження сталися не з їх вини. Підприємства транспорту несуть відповідальність за шкоду, заподіяну навколишньому природному середовищу, згідно з чинним законодавством України.<sup>1</sup>

## ПРАВОВА ПРИРОДА ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ПОРУЧИТЕЛЯ

**Коваленко Інна Анатоліївна**, викладач кафедри цивільно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Виконання договору поруки пов'язується із настанням заперечного юридичного факту, змістом якого є відсутність належного виконання зобов'язання боржником у визначений строк. Для покладення на поручителя обов'язку виконати зобов'язання за боржника (якщо такі дії складають зміст його обов'язку згідно із законом або договором поруки) наявності цього факту достатньо. У той же час для покладення на поручителя обов'язку нести цивільно-правову відповідальність за боржника у формі відшкодування збитків (шкоди) та/або сплати неустойки додатково слід встановлювати підстави притягнення боржника до цивільно-правової

---

<sup>1</sup> Див. Закон України «Про транспорт» //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 51, ст.446.

відповідальності. При виникненні обставин, за яких боржник звільняється від виконання (неможливість виконання, прострочення кредитора), поручителя теж слід звільнити від виконання [1, с. 225].

Розглядаються два способи здійснення виконання зобов'язання поручителем: у добровільному (з власної ініціативи) та примусовому порядках. В останньому випадку виконання може відбуватися у двох формах: у безспірному порядку або із застосуванням примусу загального або господарського судів. За порушення умов договору поруки поручитель повинен нести самостійну майнову відповідальність у формі відшкодування збитків (шкоди) та/або сплати неустойки, що нараховується на суму основного боргу, вартості недопоставленого товару, невиконаних робіт, ненаданих послуг тощо.

Розглянемо правовий механізм переказання на боржника матеріальних витрат поручителя у зв'язку з виконанням договору поруки. Характерними рисами двох можливих способів такого переказання, вироблених цивілістикою, є переведення прав кредитора (суброгація) та зворотна вимога (регрес). Аналіз норм ЦК України, дозволяє стверджувати, що законодавець здійснив вибір на користь суброгації, про що свідчить чітке визначення у п.3 ч.1 ст.512 Цивільного кодексу України серед підстав заміни кредитора у зобов'язанні юридичного факту виконання обов'язку боржника поручителем та використання формулювання «перехід прав кредитора» у ч. 2 ст. 556 Цивільного кодексу України. У зв'язку з цим робимо висновок про застосування ст.ст. 514, 516-519 ЦК України при врегулюванні після поручительських відносин. Поділ правомочностей поручителя, який виконав зобов'язання, забезпечене порукою, здійснюється на два види:

1) права, що переходять до поручителя в порядку суброгації. До них віднесено, по-перше, права кредитора, що випливають із основного зобов'язання, тобто право на отримання грошової суми, сплаченої замість боржника, право на отримання виконання від боржника або його грошовий еквівалент, якщо поручитель не зацікавлений (втратив інтерес) у безпосередньому виконанні; по-друге, права, що забезпечували виконання основного зобов'язання, до яких слід віднести неустойку, заставу, притримання, завдаток (у формі рухомого майна), поруку (якщо основне зобов'язання було забезпечене кількома поручителями) і гарантію (якщо в самій гарантії передбачено, що право вимоги кредитора (бенефіціара) до гаранта може передаватися іншим особам);

2) права, не пов'язані з переходом прав кредитора до поручителя, тобто ті, що мають самостійний характер і ґрунтуються на загальних положеннях цивільного законодавства. До них слід віднести право на отримання процентів за користування чужими грошовими коштами на суму, виплачену кредитором (при забезпеченні грошових зобов'язань) та право застосувати до боржника заходи цивільно-правової відповідальності у формі відшкодування збитків (шкоди) та/або стягнення

неустойки [2, с.16].

Існуючі концепції, що стосуються зобов'язання поручителя, акцентовані переважно на двох теоріях «відповідальності». Перша з яких пояснює правову природу зобов'язання поручителя як власне відповідальність поручителя, а інша – як відповідальність поручителя за дії боржника. Можливо, позиції вчених зумовлені науковими напрацюваннями провідних цивілістів дореволюційного та недалекого минулого, таких як І.Б.Новицький, О. С. Иоффе, Д. І. Мейєр, Г. Ф. Шершеневич та інші. Ще однією підставою трактувати зобов'язання поручителя в якості відповідальності є норма абз. 2 ч. 1 ст. 553 ЦК України, яка зазначає, що поручитель відповідає перед кредитором за порушення зобов'язання боржником. Серед сучасних учених такої позиції дотримуються, зокрема, В.А. Белов та М. Андріанов. У теорії цивільного права погляди науковців відносно теорії «відповідальності» розділилися на дві позиції. Відповідно до першої зобов'язання поручителя носить характер відповідальності у вузькому розумінні (поручитель приймає на себе зобов'язання відповідати за невиконання або неналежне виконання боржником забезпеченого зобов'язання шляхом відшкодування збитків, сплати неустойки, а за грошовим зобов'язанням також – сплати процентів за користування грошовими коштами). Цей вид відповідальності в літературі називають компенсаційним. До науковців, які підтримують дану позицію, зокрема, належать І. В. Спасибо-Фатєєва, І. Б. Новицький, П. М. Федосєєв тощо [3, с. 227]. Варто зазначити, що відповідальність у такому вигляді носить виключно компенсаційний характер, що, з одного боку, сприяє цивільному обороту, поживляючи його, а з іншого – не враховує інтереси конкретного кредитора. Так, кредиторів може бути важливе реальне виконання, а не майнове надання поручителя. Наприклад, невиконання відомим рекламним агентством свого обов'язку за договором щодо проведення рекламної кампанії призвело до того, що кредитор не вийшов на відповідний ринок товарів або він у судовому порядку визнаний банкрутом тощо. У цьому разі заміна обов'язку проведення рекламної кампанії грошовою компенсацією не відповідає інтересам кредитора. Крім того, у наведеному прикладі, що дуже важливо, практично неможливо визначити розмір шкоди, яка була заподіяна кредиторів у зв'язку з невиконанням зобов'язання основним боржником. Якщо реальні збитки можливо обчислити, то доходи, які могли б надійти в разі вдало проведеної рекламної кампанії, встановити однозначно не зможемо. Звідси, відшкодуванню підлягатимуть лише реально завдані збитки, а щодо майбутніх доходів, то згідно з ч. 2 ст. 623 ЦК України їх розмір у певних випадках просто неможливо буде встановити з об'єктивних причин. Навряд чи інтереси кредитора задовольнить отримання лише компенсації в розмірі реально завданих збитків. Даний вид відповідальності «просто ідеальний», коли забезпечуються грошові зобов'язання, адже кредиторів не має різниці, хто виплатить йому відповідну суму. Але коли мова заходить про виконання робіт, надання

послуг, то цей вид відповідальності потрібно застосовувати дуже обережно, оскільки це не завжди є в інтересах кредитора. Другий різновид концепції відповідальності ґрунтується на тому, що зобов'язання поручителя носить характер відповідальності, яка за своєю суттю тотожна обов'язку, прийнятого на себе боржником за основним зобов'язанням (широке розуміння). Цей вид відповідальності можна назвати заміновальним, а отже виникає так звана заміновальна форма поруки.

Необхідно зазначити, що широке розуміння концепції «відповідальності» має суттєвий недолік. Як відомо, зобов'язання вважається належним чином виконаним, якщо дотримується умова строку. Якщо ж зобов'язання за основним договором не виконане в належний строк, то можна вести мову про порушення зобов'язання у формі прострочення. Це і буде підставою для пред'явлення вимоги кредитора до поручителя про виконання зобов'язання в натурі, за умови, що це з об'єктивних причин можливо та передбачено договором поруки. Але немає жодних підстав виключати ситуацію, коли реальне виконання зобов'язання після спливу певного строку втрачає інтерес для кредитора (зобов'язання доставити подарунок на день народження, ялинку до 31 грудня тощо).

*Список використаних джерел:*

1. Лаврінченко І.А. Правова природа зобов'язання поручителя за договором поруки // Часопис Київського університету права. – 2009. - № 4. – С. 225-229.
2. Михальнюк О.В. Цивільно-правове регулювання поруки. – Автореф. дис. канд. юрид. наук. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2006. – 21 с.
3. Лаврінченко І.А. Правова природа зобов'язання поручителя за договором поруки // Часопис Київського університету права. – 2009. - № 4. – С. 225-229.

## **ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ**

**Лов'як Світлана Сергіївна**, старший науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ

Правовий захист дітей в Україні регулюється законодавством України і передбачає наступне:

- розголошення чи публікація будь-якої інформації про дитину, що може заподіяти їй шкоду, без згоди законного представника дитини забороняється. Крім того, законодавством України передбачено, що посадові особи та працівники, які здійснюють заходи із попередження насильства в сім'ї, інші заходи із захисту прав дитини або родини не можуть розголошувати відомості про особисте та сімейне життя, що стали їм відомі у зв'язку з виконанням їх службових обов'язків.

- відповідно до законодавства забороняються будь-які види експлуатації батьками своєї дитини. Забороняються фізичні покарання дитини батьками, а також застосування ними інших видів покарань, які принижують людську гідність дитини (ст.150 Сімейного кодексу України).